

Alfredo Catalani kirgede kütkes

Sirp, 2.11.07

Tiiu Levald

Alfredo Catalani ooperi "LA WALLY" kontsertettekannet RAHVUSOOPER ESTONIA SÜMFOONIAORKESTER ja koor ning solistid ARVO VOLMERI dirigeerimisel Estonias 16. II.

XIX sajandi lõpuaastad olid oma meeleoludel äärmiselt põnevad kõikides kunstivaldkondades ja nagu Milan Kundera oma essees "Die Weltliteratur" väga tabavalt märgib: "Kesk-Euroopa võrreldamatu jõulisus peitus muusikas, ta lausa vaarus oma muusika hiilguse all".

Ooperimaailmas oli toimunud juba nii palju: pärast Verdi ja Wagneri kõrvuti eksisteerimist oli tekkinud veristide-tõepeegeldajate plejaad eesotsas Pucciniga. Üheks peenekolelisemaks ja eredamaks nähtuseks selles ringis peetakse noorelt elust lahkunud Alfredo Catalani (1854–1893). Tema eluaastate teadlikus ajas elasid suurkujud, kellest Wagner oli ka temale eriline eeskuju. Kuna Catalani oli olnud Puccini isa õpilane, lävis Arrigo Boitoga (kellel oli juba 1868. aastal valminud ooper "Mefistofele" ja kes oli Verdi ooperite "Otello" ja "Falstaff" libreto autor), siis oli tal tihe kokkupuude uute vooludega itaalia muusikas. Enne Milano konservatooriumi astumist õppis ta kuus kuud Pariisi konservatooriumis, kus tutvus põhjalikult Massenet' muusikaga, milline mõjutas nii tema kui ka näiteks Puccini loomingut. Nägi ju ilmavalgust Massenet' "Werther" 1892. aastal, ajal, mil valmis ka Catalani viimane ooper "La Wally".

Kuna see oli säravaimate lauljaisiksuste nagu näiteks tenor Francesco Tamagno (Verdi esimene Otello), sopran Hariclea Darclee (Puccini esimene Tosca, Manon) aeg, siis võime

vaid kujutleda, millised olid tema ambitsioonid, unistuste ning nõudlikkuse aste lauljate suhtes. Juba kopsuhaigusest räsitud, andis ta leheveergudelt leitud Wilhelmine von Hillerni seiklusjutule "Die Geierwally" traagilise lõpplahenduse: peategelased jäävad Alpides lumelaviini alla. Kirglikus ja ooperi lõpus hullusesse langevas kangelanna partiis on muusikalised intonatsioonid, retsiitatiivi väljenduslikkus kulmineerumas lausa wagnerliku käekirjaga. Oli ju 1888. aastal Itaalias lavale tulnud Wagneri "Tristan ja Isolde" jätnud mällu sööbiva mulje, mõjutades Catalani nii harmooniakeeles kui meloodiate käsitluses. "La Wally" libreto on Luigi Illica kirja pannud küllaltki hea intriigitajuga. Kuid igal juhul peaks see tänapäeva lavastajatele esitama tõsise väljakutse: siin on teravat intriigi, häid karaktereid ja väga nõudlikke vokaalpartiisid.

Tänu tolle aja säravaima lauljanna, ruemeenlanna Hariclea Darclee isiklikele kirjadele on teada, et pärast tema enneolematut edu Meyerbeeri "Hugenottides" (eesriie avati etenduse lõppedes 36 korda!) tärkas paljude heliloojate huvi tema kui laulja vastu. On teada, et eakas Verdi käis teatri külgloozist, kardinatesse varjununa kuulamas ka Catalani "La Wallyt". Ning, vapustatud lauljanna täiuslikust esitusest, tema võrratust sarmist, jäi sestpeale jälgima lauljanna loometeed ja andis ka noorele heliloojale kõrge hinnangu. Catalani pühendas oma lavateose Darcleele epiteediga "ületamatu".

Ooperis "La Wally" on üks maailma ooperiloo sensuaalsemaid ning müstilisemaid aariaid: "Ebben ne andro lontano" ("Niisiis lähene siit ära kaugele"), milline on näiteks filmimaailmas inspireerinud mitmeid režissööre võtma seda lausa muusikalise kujunduse põhi-temaks. Kogu Wally isiksuse lahtimõtestamise

võti on ilmselt siin sisalduvas julges vastuhakus valitsevatele sotsiaalsele kriteeriumidele: ta loobub heolust, ei allu isa soovile võtta vastu talle sobimatu armastuseta abielu ning lahkub mägede üksindusse, kus valitseb looduse võimas ilu ja rahu. Intrigide keerdkäik viib kangelanna lausa mõistusekaotuseni; Darclee olevat isegi käinud vaimuhaiglas, et saada oma rolli näoilmete ja füüsilise oleku joonisele tuge.

Huvi selle ooperi vastu oli mul juba aastasid olnud suur, seega ka ootused kontsertettekannete suhtes kõrgendatud. Peab kohe ütleva, et pettuda ei tulnud. Esitajateks olid **Rahvusoper Estonia sümfooniaorkester** ja **ooperikoor** ning solistid, dirigent **Arvo Volmer**. Taas sai kogeda, kuivõrd heakõlaline ning lauljate suhtes paindlik on rahvusoperi orkester. Küll aga oleks nii mõnegi wagnerlikult suurejoonelise forte puhul soovinud Bayreuthi teatri taolist olukorda, kus orkester on mitu meetrit lauljate tasapinnast allpool. Sest oli ju see üks Wagneri põhilisi soovide oma teatri rajamisel – üle suure ja võimsa orkestri peab laulja sama end vabalt ja forsseerimatult realiseerida igasuguses dünaamikas ja tulema kuulajani kui üks osa tervikust. Väga kompaktsel kõlaga esitas rahvusoperi koor meeleolukaid kooristseene, millised toonitasid Catalani äärmiselt head harmooniataju ja inimhääle võimaluste tundmist.

Sopran **Heli Veskus** äratas iga uue kohtumise järel üha suuremat lugupidamist enda kui laulja vastu. Juba hiljuti kuulnud, seni meil tundmatus Max Bruchi suurvormis "Mooses" lauldud sopranipartiis võis kuulda täiesti uusi värve Veskuse põhiliselt kumeda alatooniga hääle käsitluses ning tema osa kõlas oma suursugususes kaunilt ja täiuslikult.

Wally vokaalpartii oli lauldud väga veendunud põhimõttega: meloodia voolas tiheda

ja ühtlase joana ning kõik peensused kandusid täisväärtuslikult saali. Nüüd ainult ootaks, et see lugupidamist väärt ja mahukas eeltöö saaks realiseeritud hea lavastaja abiga ka kõigis neis kire, protesti ning armastuse värvides ooperilaval, millest oli eelpool juttu seoses Catalani soovidega.

Nii **Leonid Savitski** (bass) kui **Aare Saal** (bariton) tõestasid järjekordselt, et veristid on nende tõeline pärusmaa: siin oli kirge, saali täitvat häält ja selget karakterite tõepära. Külaline **Kristine Gailite** (sopran, Läti) on hea laulukooliga, sümpaatne muusikuna ja lavaliselt veenev. Kuid siinkõhal ei saa mainimata jätta üht mitte tähtsusetut asjaolu. Kui meil on praegu olemas suurepärased sama hääleliigi noored solistid nagu Angelika Mikk ja Kristina Vähi, siis miks ei kasutatud võimalust anda ühele neist selline tore võimalus? Ma ei väsi kordamast, et kui me ise ei hoolitse oma andekate noorte arengu eest, siis kes peaks seda tegema?

Emil Ivanov (tenor, Bulgaaria) on ilmselt mitukümmend aastat Euroopa lavade uhkus olnud – võita Belvedere konkurss 1986. aastal on juba kõnekas fakt. Sellel lauljal on ette näidata hea kooslus temperamendist ja tõelise dramaatilise tenori häälevärvist. Eelpool jutuks olnud orkestri ning lauljate asetuse probleemid andsid dramaatilistes stseenides ilmseid impulsse mõningaseks kõla forsseerimiseks, kuid see-eest oli karakter äärmiselt veenev ja see korvas pea kõik. Muusikaliselt olidki ühed kõitvamad Wally ja Giuseppe (Ivanov), Giuseppe ja Strommingeri (Savitski), Wally ja Vincenzo (Saal) duetid ning orkestri intermetso enne IV vaatust. Hea meel oli ka sellest, et noored lauljad **Juuli Lill** ja **Priit Volmer** olid selles esinduslikus koosluses väärilised partnerid.